

Wýetnam we Owganystan

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Wýetnam we Owganystan WÝETNAM WE OWGANYSTAN

ABŞ we onuň ýaranlary Owganystanda Talibana garşy yglan eden urşunda ýeňildi. Ýadyňyza düşýän bolsa, 1979-njy ýylda «ýerli we milli» owgan kommunisti Babrak Karmal ruslaryň goldawy bilen Owganystanda häkimiýeti güýç ulanmak arkaly eýeläpdi. ABŞ bolsa rus kommunizminiň Aziýa ýaýramagynyň önüni almagy netine düwüpdü. Ol şu pikir bilenem Päkistan bilen bilelikde Owganystanda Taliban-Mojahedin atly yslamçy söweşjeň guramany gurdy. Talibany ulanmak arkaly ruslary Owganystanda ýerlemez ýaly edip, gurulmaga synanşylan kommunist režimi çökertdi. Ruslar gidensoň, ýagny, «öküz ölensoň» şarikdeşlik gutardy. Taliban mundan beýläk howandary ABŞ-ny diňläsi gelmedi. ABŞ-nyňam muňa keýpi bozuldy. Kommunizm gidipdi, islamizm gelipdi. Indiki nobat islamizmiň ýaýramagynyň önüni almaga gelipdi. Halkyň goldawyny almak maksady bilen resmi ady «Owganystan Yslam Respublikasy» bolan ýapja döwlet guruldy. Hökümet ýagdaýa gözegçilik edip bilmänsoň, ABŞ guran režimini berkitmek üçin owgan topragynda Talibana garşy gyzygyn söweşe girdi. ABŞ-nyň kömegine arkalanyň ruslary kowan Taliban daşary ýurtly esgerleriň urşa girmegi bilen birlikde «emeldarlaryň şahsy bähbitlerini syýasy emelleri bilen töwhid edýäenlere» garşy göreşmegiň moral artykmaçlygyny gazandy.

• WÝETNAM

ABŞ kommunizmiň ýaýramagynyň önüni almak üçin ilki NATO-ny ulanmak arkaly Koreýada urşupdy. Bu uruş Koreýanyň ikä bölünmegi bilen soňlandy. Bir tarapdan seredende ABŞ-NATO bu uruşdan ýeňiji bolup çykdy. ABŞ şol bir maksat bilen we birmeňzeş «bir döwletden iki döwlet çykarma» strategiýasy bilen 1955-nji ýylda Wýetnama girdi. 1964-nji ýylda Günorta Wýetnam hökümetiniň ýanynda Hytaýa arkalanyň demirgazykdaky

Wietkonga garşy urşa girdi. Ho Şi Miniñ (kommuistleriň Ho daýysy) ýolbaşçylygyndaky Wietkong 58 müň esgerini ýitiren ABŞ-ny ompa oturtdy. ABŞ-nyň Daşary işler ministri Genri Kissinjer Demirgazyk Wýetnamyň delegasiýasynyň başlygy Le Dyk Tho bilen bile ýaraşyk şertnamasyna gol çekdi.

Bu gazanylan «üstünlik» üçin Kissinjere we Le Dyk Thowa Parahatçylyk boýunça Nobel baýragy berildi. Emma Le Dyk Tho “Men ýaraşyk şertnamasyny baglaşmadym, ABŞ-ny boýun egdirýän resminama gol çekdim» diýip, Nobel baýragyny we ýarym million dollary almady (Kissinjer welin aldy). ABŞ 1973-nji ýylda Wýetnamdan çykdy. Emma uruş günorta bilen demirgazygyň arasynda 1975-nji ýyla çenli dowam etdi. Günorta ýeňildi. Nähili täsin: Wifetkongyň howandary kommunistik Hytaý kapitalizme tarap gönükdü welin, kommunistik Wýetnamam hem kapitalizme tarap gýşardy, hem amerikanparaz boldy.

• TALIBANYŇ PETIGI

Islamist Taliban Owganystanda agalyk ediji (?) güýje öwrüldi. Biziň «talibanlarymyzam» (!) «Enşalla, bizem ýakynda Türkiýäni ele alarys. Dünýewileriň kellesini kesip, aýal-gyzlaryň kellesine burka geýdireris» umydy bilen bu wakany nogul-nabat seçip gutladylar.

Gyssanmasynlar. Owgan ykdysadyýeti soňky ýigrimi ýylda ABŞ-nyň ýagdyran milliardlarça dollarynyň we birazam geroiniň çig maly bolan göknar ekinçiliginiň arkasyndan gün gördi. Uruş Owganystanyň önümçilik güýjüni doly çökerdi. Halkyň egninden galdyrmak işi Talibanyň paýyna düşdi. Olaram daşarky dünýä gözlerini ýumup, adam barsyny öldürüp ýörüşleri bilen bu jogapkärli wezipäni oňarjaga meňzänoklar. Hökman daşyna açylmaly bolarlar. Bu bolsa olary «rewizioniste» öwrer. Megerem Hytaýyň goldawy bilen «döwletçi-kapitalist» düzgün gurmaga synaşarlar. Hytaýlylar günbatarlylardan has beter islamofobikdir. Hytaýyň Şinjan meselesi uýgurlaryň türkçüliginden däl-de, yslamçylygyndan dörän meseledir. Talibanyň ýeňişinden Türkiýä çörek çykmaz, çyksa diňe çykdajy çykar. Alla owganlara, hususanam aýal-gyzlaryna ýardam etsin-

dä, hernä.

Jemleýji söz: **Yslam ykdysadyýeti ýaragyň güýji bilen ýöremez.**

Ege JANSEN.

«SÖZCÜ» gazetini, 22.08.2021 ý. Publisistika